

L'home assegut al teclat

RAFA GIL

"Hi ha un camp molt ampli de recuperació de músics valencians amb instruments valencians. Molts no els coneixia ni el catedràtic, que sóc jo".

Nascut a Sueca el 1945, Vicent Ros ha passejat la seua immaculada cabellera blanca per tot Europa i ha fet sonar en els orgues més vetustos, més moderns o millor decorats les partitures de músics valencians de primera fila redescobertes amb paciència d'arqueòleg. Publicar les anotacions musicals trobades, gravar-les, revisar i catalogar els orgues valencians són altres de les feines mampreses i continuades fins al darrer detall per l'equip de Vicent Ros, professor també d'orgue i clavecí al conservatori de València, que va dirigir durant sis anys, i director de l'institut de musicologia de la Institució Valenciana d'Estudis i Investigació (IVEI). Enguany, l'organista ha dedicat un temps especial a organitzar amb la Conselleria de Cultura de la Generalitat valenciana un cicle de concerts per commemorar els 350 anys del naixement, a Algemesí (la Ribera Alta), de Joan Baptista Cabanilles, un compositor excepcional que ja acapara l'atenció de molts especialistes europeus. El cicle, que conclourà el dia 17 a l'església de la Companyia de Jesús a València, ha servit per publicar dos discos compactes amb obres de Cabanilles i altres artistes valencians i per poder sentir l'orgue d'aquest temple, gairebé acabat després d'un llarg procés de construcció.

Organista i musicòleg, Vicent Ros és el màxim responsable de la recuperació de l'obra de Joan Baptista Cabanilles, un compositor valencià del segle XVII de qui enguany es commemora el 350 aniversari del naixement.

—Els experts diuen que aquest orgue és realment bo.

—Quan fundàrem el 1978 l'ACAO, l'Associació Cabanilles d'Amics de l'Orgue, una de les nostres prioritats era fer un orgue de grans dimensions perquè es poguera tocar tota la literatura organística i tenir així un instrument complet de treball de recuperació de l'organística valenciana. Miràrem diversos llocs i, després d'una sèrie de treballs, decidírem ubicar-lo ací, a l'església de la Companyia. Dissenyàrem un instrument ambiciós, que encara estem fent.

—Des de quan?

—Pense que la primera fase la van inaugurar en el 82.

—Ja fa dotze anys, doncs.

—Les grans obres eclesiàstiques de vegades han costat segles. Anem lents, però tot el que es col·loca ja és definitiu. Ara en queden dues fases, només el tercer teclat i cinc jocs de pedals, que són molt importants en la literatura romàntica. Amb el que tenim ara estem en perfectes condicions d'interpretar música barroca i, per descomptat, tota l'obra de Cabanilles.

—I quan s'acabe, en quin nivell quedarà?

—Serà el millor del País Valencià i a l'estat espanyol potser hi ha mitja dotzena del mateix

nivell. A Europa pots trobar-ne més de semblants, en ciutats amb molta tradició com París, o Viena, però podem dir que amb l'orgue del Palau de la Música i aquest, València tindrà dos instruments de primer nivell. La recuperació és bastant positiva i esperançadora.

—*Aquest orgue és una excepció en el panorama valencià? La resta es troba en tan bones condicions?*

—Ara hi ha al País Valencià al voltant d'uns 125 instruments. En tenim alguns d'històrics, alguns en condicions molt dolentes, no molts, i d'altres de nous. Els més immediats a la postguerra no tenen cap d'interès, era una època difícil i ja ens podem imaginar com es feien les reconstruccions. De vint anys cap ací, ja són més aptes. Hi ha una tendència general a Europa i a Amèrica, a limitar l'electricitat, a tornar a l'orgue mecànic. Orgues grans com el del Palau són totalment mecànics, un sistema molt més segur, molt més fidel. Que a València hi haja dos orgues importants com aquest i el del Palau col·loquen la ciutat a nivell europeu.

—*Quin orgue històric destacaria?*

—El de Morella, que hem acabat de restaurar. I falten per recuperar els d'Oriola, que necessiten un bon repàs i tenen molt d'interès.

—*Parlem ara de Cabanilles. Entre els músics és conegut i considerat, però sembla que encara hi ha moltes incògnites sobre la seua vida.*

—Cabanilles és la figura més important de la seua època en aquest país. El percentatge d'obres que han arribat fins als nostres dies, totes manuscrites perquè no va publicar res en vida, és molt important, potser més del 70%. I això el situa en una dimensió molt superior a la resta, en quantitat i en qualitat. Hi ha, però, moltes incògnites respecte a la seua formació, on tot són suposicions. Les recents troballes fetes per investigadors relacionats amb l'IVEI aporten documents sobre la seua família però no sobre ell.

—*Almenys sabem que va nàixer a Algemesí fa 350 anys.*

—Sí, però segons el que hem descobert, amb només un any ja es va traslladar a Manises i allí hem trobat la partida de confirmació del germà, però no la seua, i també la de naixement d'una germana que va morir al cap de pocs dies, però res seu. Als vint-i-pocs anys és un organista molt conegut, fins al punt que el capítol catedralici el va nomenar directament, sense convo-

car oposicions. I això implica, sobretot perquè era molt jove, que havia de tenir ja una gran formació. Nosaltres, a banda d'estudiar la seua figura, també publiquem les seues obres, perquè no n'hi havia cap de publicada. També creàrem una revista, *Cabanilles*, el 1982, i entre tot plegat, hem publicat uns 1.200 documents sobre orgues, mestres de capella, instruments antics, etc. i ara presentem els índexs de tota la documentació que hem publicat.

—*Per què Cabanilles és excepcional?*

—Té una tècnica d'escriptura i una inventiva molt originals, és un músic molt qualificat, i entre els compositors de l'època destaca, a més de per ser molt prolífic, per les seues aportacions en el llenguatge evolutiu, les harmonies agosarades, pel tipus d'evolució de la forma...

—*Aquest cicle ha permès posar la figura en contacte amb un públic més ampli, quin ha estat el resultat?*

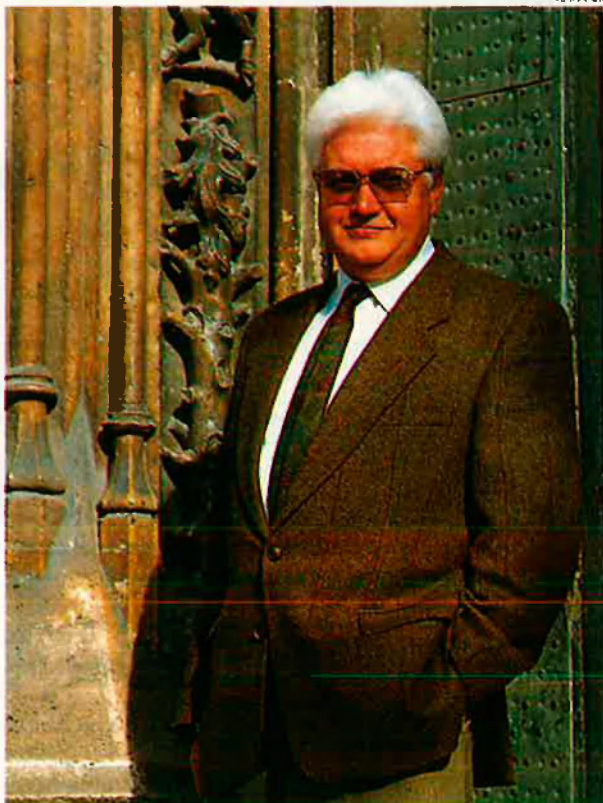
—El públic ha respost francament bé, sobretot en poblacions menudes on, a més de la gent més interessada en aquestes matèries, també hem comprovat que hi acudeix públic en general, fins i tot d'altres pobles, que vol sentir el concert. La resposta ha estat molt interessant.

—*Al País Valencià vam tenir un tradició organística important. Quan es va trencar?*

—En les nostres investigacions hem descobert que el càrrec d'organista no depenia de l'església, sinó de l'Ajuntament. Els organistes eren els mestres d'escola. Això explica que hi hague-

ra una certa sensibilitat musical, perquè tots els mestres sabien molta música, cosa que no passa ara. En el segle XIX, amb l'arribada dels governs liberals, això es perd. L'organista deixa de ser funcionari i passa a dependre només de l'església i ací arriba el seu declivi. L'església tenia en aquells moments problemes econòmics, derivats de la desamortització de Mendizabal. També hi hagué un canvi estètic important, amb l'aparició de l'orgue romàntic, molt diferent al que hi havia ací. S'ajuntà tot. En l'últim concordat, el 1851, com que la situació era tan precària es va crear una clàusula per la qual l'organista havia de ser un beneficiat, un eclesiàstic, que pagaria l'estat. I jo crec que això va ser també una causa de la decadència, perquè molts organistes, fins i tot de llocs importants, no eren més que afeccionats que sabien tocar una mica. Això no ha passat a la resta d'Europa.

—*Moltes vegades ha manifestat que a la seua*

"Música 92 va ser un desastre. Era un programa molt ambiciós que es va quedar en no res. Tan desapercebut quedà, que l'últim conseller, López, ni se'n va assabentar."

família no hi havia cap tradició familiar, com li vingué la idea de dedicar-se a l'orgue?

—A Sueca no hi ha hagut orgue després de la guerra però jo vaig viure un cert temps a València. Mon pare era carlí, la meua família era de misssa diària i anàvem molt a la catedral, potser això influïra. La veritat és que és un instrument que m'ha apassionat sempre i vaig tenir clar molt prompte que m'hi havia de dedicar, per això vaig haver d'anar a estudiar a Barcelona. Una vegada vaig tornar, a poquet a poquet vaig entendre la transcendència que aquesta activitat podia tenir, no sols en la interpretació. Ací tinguérem un punt de partida per reforçar l'afeció, jo crec que molt encertat, que va ser la construcció d'un orgue portàtil que ens permetia donar concerts pertot arreu, on volguérem, i també va ajudar molt el fet d'haver començat a combinar l'orgue amb instruments de vent, que ja tenien un públic més ampli.

—Quin paper fan les gravacions en la seua carrera i en la divulgació de la música valenciana d'orgue?

—És un camp difícil perquè la gent tampoc compra tant de disc de música clàssica, i menys en un repertori tan desconegut, però jo crec que és important fer conèixer els nostres orgues històrics, i per això cada gravació d'aquests dos compactes, per exemple, està feta en un orgue diferent: Almoradí, Morella, Gorga... i també la nostra música. Llevant de Cabanilles i el seu successor Vicent Rodríguez, que era d'Ontinyent, no hi ha res enregistrat en absolut. Són morts, completament morts. Hi ha un camp molt ampli de recuperació de músics valencians amb instruments valencians. Molts no els coneixia ni el catedràtic, que sóc jo.

—Quan va ser responsable del conservatori de València va dir que sobraven estudiants i faltaven músics, per la poca diferenciació que existia entre els qui volen ser professionals i els qui només són afeccionats. Creu que la situació continua així?

—La LOGSE ho ha volgut arreglar però jo

crec que no s'ha trobat encara el camí per diferenciar el que és una cosa i una altra. Jo pense que l'administració ho ha fet molt malament. Tampoc es diferencia el que és un treball polític i el que és una qüestió administrativa. Hi ha qui pateix pensant que el conservatori és una cosa elitista i que el que cal són mil professors de clarinet i de trompeta. S'ha de tenir una certa valentia per dir clarament fins on arriba cada àmbit. Les aspiracions dels estudiants de conservatori no són, no haurien de ser, les mateixes que les d'un músic de banda. Ací, al conservatori de València ens falten coses que tenen altres conservatoris de grau mitjà com el de Badalona.

—Com valora aleshores el treball de Música 92? En teoria era un projecte per normalitzar la situació musical del País Valencià.

—Va ser un desastre. Era un programa molt ambiciós que es va quedar en no res. Tan desapercebut quedà, que l'últim conseller, López, ni se'n va assabentar, ni el va arribar a convocar. No tenim ni centre de documentació, la música de banda s'ho menjà tot i cal situar-la en el seu context.

—Segons el tòpic, al País Valencià, com que hi ha moltes bandes, la cultura musical és més rica.

—Hi ha una certa familiaritat, més que cultura. Hi ha gent que sap llegir, que distingeix una corxera d'una negra i que toca un instrument i molta joventut que ocupa el seu temps en això, que és molt més positiu que altres alternatives. Sociològicament és important, però musicalment té el seu sostre. Les bandes no han de ser com la filharmònica, com ningú no exigeix al Sueca que jugue en primera divisió.

—Quina opinió té aleshores sobre la implantació de la música a l'escola?

—També s'ha plantejat molt malament i ha caigut en una espiral que no sembla tenir sortida. No podem parlar de qualitat a l'ensenyament si la gent no està especialitzada. És molt més fàcil educar pedagògicament un músic que no donar formació musical a un mestre. Formació perquè ensenye. Per a ensenyar una miqueta s'ha de saber molt i aquest no és el cas.

—O siga que el futur musical...

—Jo el veig molt negre. No hi ha una planificació seriosa. No s'ha elaborat bé el tipus de preparació que han de tenir els mestres. S'han deixat dur pel sentit de clan dels ensenyants i això és un problema que s'arrossega des de la llei de Villar Palasí, que va ser la primera a parlar de música. Només alguns centres privats buscaren músics amb estudis superiors, mentre que la resta, com ara, presentava unes deficiències molt importants. Les classes de música són molt dinàmiques i qui no domina la matèria es veu desbordat de seguida, els psiquiatres tindran molt a dir molt prompte, ja veuràs.

Jordi Sebastia

**SOPAR Xe ANIVERSARI DE LA
CAPPEPV
i Ve PREMI DE PERIÒDISME**

**Divendres 16 de desembre, 1994
a les 21.30 h.
Restaurant "Las Arenas"
Avgda. Neptú, s/n**

PREU: 3.000 ptes.

INTERESSATS TELEFONEU AL 383 53 91. (CAPPEPV)

C.A.P.P.E.P.V.
COORDINADORA D'ALUMNES PARES I PROFESSORS
PER L'ENSENYAMENT PÚBLIC EN VALENCIA